

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Ivan Majchút
Article / Článok: Vplyv významných externých aktérov na riešenie cyperského konfliktu / Impact of Significant External Actors on Cyprus Conflict Solution
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <http://dx.doi.org/10.24040/politickevedy.2018.21.1.58-76>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

MAJCHÚT, I. 2018. Vplyv významných externých aktérov na riešenie cyperského konfliktu. In *Politické vedy*. [online]. Vol. 21, No. 1, 2018. ISSN 1335 – 2741, pp. 58-76. Available online: <http://dx.doi.org/10.24040/politickevedy.2018.21.1.58-76>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

VPLYV VÝZNAMNÝCH EXTERNÝCH AKTÉROV NA RIEŠENIE CYPERSKÉHO KONFLIKTU

IMPACT OF SIGNIFICANT EXTERNAL ACTORS ON CYPRUS CONFLICT SOLUTION

Ivan Majchút*

ABSTRACT

The Cyprus Island, located in Eastern part of Mediterranean Sea is known for decades of conflict known as "Cyprus conflict". There are two types of actors that attempt to resolve the conflict, firstly, citizens of local communities and secondly, various external actors. The main aim of this paper is to describe and examine the historical background of the activities of external actors, evaluate their input for solution of Cyprus conflict and analyse their current position and future interests on an issue. In addition to that, the paper contains a critical analysis of an influence of external actors in Cyprus conflict in the context of their interests and the power struggle in the mentioned region. The UN is still considered to be the most neutral element in the conflict. On the contrary, the EU's neutrality in the context of Cyprus conflict is questioned. The UK is interested in retention British sovereign base areas on Cyprus. It is clear that, Cyprus conflict represents an important part of Turkey's internal policy, as well as in Greece. All this affects the attitudes of the political garnitures of both sides of the conflict on the island and fundamentally affects the processes between them.

Key words: Cyprus conflict, external actors, UN, EU, Great Britain, Greece, Turkey

Úvod

Cyperský konflikt¹ nastoľuje vážne otázky ako sa dokážu obe cyperské komunity so svojimi rozpormi vyrovnat' a profitovať zo spolunažívania, a bez prítomnosti zahraničných ozbrojených síl. Je prirodzené, že na riešenie

* Ing. Ivan Majchút, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Katedre bezpečnosti a obrany, Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, Liptovský Mikuláš, Demänová 393, 031 06 Liptovský Mikuláš, Slovenská republika, e-mail: ivan.majchut@aos.sk.

DOI: <http://dx.doi.org/10.24040/politickevedy.2018.21.1.58-76>

¹ Za cyperský konflikt je označovaný dlhoročný konflikt na ostrove Cyprus medzi grécko-cyperskou a turecko-cyperskou komunitou. Často sa môžeme stretnúť aj s označením cyperská otázka, či cyperský problém.

cyperského konfliktu bezprostredne vplyvajú vnútropolitické udalosti v oboch častiach ostrova. Do značnej miery však jeho riešenie ovplyvňujú externí aktéri.

Na jednej strane cyperský konflikt ovplyvňujú medzinárodné organizácie, pôsobiace aj v predmetnom regióne (OSN, EÚ). Na strane druhej je priamo a úzko do jeho riešenia zaangažovaná Veľká Británia, ako mocnosť so záujmami v Stredozemí. V neposlednom rade sú to tzv. "materské krajiny" Turecko a Grécko.

Okrem zmienených externých aktérov, do procesov riešenia cyperského konfliktu vstupujú aj ďalší aktéri. Pri zohľadnení súčasnej mocenskej konštelácie v medzinárodných vzťahoch sú to predovšetkým Spojené štáty americké a Rusko. Okrem nich sú to taktiež krajiny (okrem iných aj Slovenská republika), ktoré sa svojim príspevkom v mierových silách OSN podieľajú na vytváraní podmienok pre rokovania a rozhovory v súvislosti s jeho riešením. Táto problematika však nie je obsahom tohto príspevku.

Štúdia si kladie za cieľ poukázať na významných externých aktérov, ktorí majú zásadný vplyv na dlhoročné procesy riešenia cyperského konfliktu. Pochopiť ich vplyv na procesy v uvedenej súvislosti nie je vôbec jednoduché. Štúdia vysvetľuje historické východiská vplyvu organizácií a mocností, pričom zdôvodňuje ich rolu a silu. Špeciálna pozornosť je venovaná aspektom ich potenciálu v riešení cyperského konfliktu do budúcnosti.

Tematické smerovanie štúdie predurčilo v tomto prípade analýzu a syntézu za dominantné výskumné metódy. Tie boli kombinované s pozorovaním, zovšeobecňovaním a komparáciou.

1 Konflikt a jeho riešenie

Z hľadiska naplnenia cieľov tejto štúdie, môžeme pod pojmom konflikt rozumieť situáciu, kedy určitá skupina (napr. etnická, náboženská, ideologická, štát), alebo jednotliviec, je v cieľavedomom spore s jednou, alebo viacerými skupinami, či jednotlivcami. Konflikt je zápasom o hodnoty týkajúce sa zachovania, alebo zvýšenia sociálnych istôt, statusu alebo moci, pričom odporcovia sa prostredníctvom konfliktu snažia neutralizovať, zraniť, alebo odstrániť svojho rivala alebo rivalov. Ide teda o spor ľudí, nie rozpor medzi aktivitami človeka a prírodou. (Kazanský - Ivančík, 2015, s. 68)

Narušenie základných princípov a hodnôt mierového spolužitia spravidla pochádza a bude pochádzať z neúspešných, alebo nestabilných štátov. Pritom nie je podstatné, či ide o etnické, politické, alebo náboženské súperenie, spory

o územie, konflikty ako dôsledok zmenšujúcich sa zásob životne dôležitých zdrojov, alebo neadekvátnych úsilí o reformy, porušovanie ľudských práv alebo iné. (AJP-01, 2017, s. 2-6 – 2-7)

Nestabilita štátu je výsledkom neschopnosti, neochoty alebo ľahostajnosti vlády riešiť konkrétne sťažnosti a krivdy obyvateľstva. Ak obyvateľstvo nemôže dosahovať svoje ciele prostredníctvom legálnych politických nástrojov, vytvára sa priestor na vznik a rozvoj oportunistických skupín a následnú realizáciu vlastných záujmových, často aj neregulárnych aktivít. Nedostatočné uplatňovanie vládnej moci tak generuje pokles úrovne bezpečnosti, čo stimuluje spoločenský konflikt.

Do úvahy pripadá veľké množstvo variantov vývoja, pričom každý konkrétny prípad môže byť iný. Príkladom môže byť vznik rôznych foriem vnútroštátneho konfliktu, od verbálnych protestov, cez otvorené masové demonštrácie, až po ozbrojený zápas protivládnych či protistojacich skupín.

Na jednej strane, takéto „regionálne“ zdroje napätia a nestability môžu svojím rozsahom a dopadom ďaleko prekročiť hranice územia, na ktorom prebiehajú. Na strane druhej, takéto „regionálne“ zdroje napätia a nestability môžu byť z rôznych dôvodov podporované zainteresovanými externými aktérmi.

Konflikt je možné považovať za sociálny vzťah dvoch, alebo viacerých aktérov s protichodnými záujmami v tej istej oblasti, v ktorom aspoň jeden z aktérov systematicky používa ozbrojené násilie s cieľom presadiť svoje politické a/alebo iné záujmy. Pritom ide o organizované, teda ciele a kontinuálne použitie ozbrojenej sily. Ide v ňom o prvok používania násilia pre dosiahnutie svojich cieľov. (Kazanský - Ivančík, 2015, s. 99)

Reakcia medzinárodného spoločenstva na takúto nestabilitu vyžaduje použitie širokého spektra zodpovedajúcich diplomatických, humanitárnych a iných mierových prostriedkov. Ak tieto nástroje nie sú účinné, alebo vnútroštátne orgány zjavne nie sú schopné chrániť obyvateľstvo, môžu byť prijaté ďalšie potrebné opatrenia v súlade s Chartou OSN a medzinárodným humanitárnym právom.

Na prijatie potrebných opatrení OSN môže vyzvať niektorú medzinárodnú organizáciu (napr. NATO), alebo koalíciu štátov. Taktiež to môžu byť opatrenia realizované priamo silami a prostriedkami so zdrojov OSN. V záujme obnovenia bezpečnosti, ich súčasťou môže byť aj použitie vojenskej sily. Vojenská sila pritom predstavuje len jednu zložku generovaných síl.

Každý konflikt prebieha v určitých fázach (etapách), ktoré na seba vzájomne nadväzujú. V súvislosti s priebehom konfliktu je vo všeobecnosti možné hovoriť

o predkonfliktnej fáze, konfrontácii, kríze, následkoch a postkonfliktnej fáze. (Kazanský - Ivančík, 2015, s. 105)

Nie každý konflikt však musí nevyhnutne prejsť všetkými fázami. Niektoré fázy sa môžu v priebehu trvania konfliktu prerušiť, napr. po negociácii alebo mediácii konfliktu treťou stranou. Naopak niektoré fázy sa môžu opakovať po určitom prerušení, resp. vracať sa do fázy nižšej intenzity. V istých prípadoch môžu konflikty stagnovať na určitom bode aj niekoľko desiatok rokov. Práve cyperský konflikt je typickým príkladom takejto situácie.

Ku riešeniu konfliktu a jeho ukončeniu dochádza vtedy, keď zúčastnené strany prekonajú nezlučiteľnosť záujmov. Konflikt môže byť riešený rokovaním (tzv. negociácia), na ktorom sa zúčastňujú iba strany konfliktu. Avšak, ak zúčastnené strany samotné nevedia, alebo nemôžu vyriešiť svoj konflikt vlastnými silami, môžu sa o to pokúsiť za účasti nezúčastnenej strany. Od tzv. tretej strany sa očakáva nezaujaté posúdenie situácie a rozhodnutie konfliktu, resp. pomoc pri jeho rozhodovaní.

Pri riešení cyperského konfliktu nepripadá do úvahy tzv. autoritatívny spôsob riešenia (súd, arbitráž). Podľa neho, tretia osoba autoritatívne rozhodne a zúčastnené strany sa jej rozhodnutiu podriadia bez ohľadu na to či sú, alebo nie sú s rozhodnutím spokojné.

Naopak pripadá do úvahy tzv. alternatívny spôsob riešenia, kde sa obvykle môže využiť mediácia. Tu sa tretia strana snaží vytvoriť čo najväčšiu rovnováhu medzi stranami a zároveň utvára priestor, aby sa strany mohli slobodne rozhodovať nielen o predmete, ale aj o spôsobe riešenia vzájomného konfliktu. Zapojená tretia strana spor nerozhoduje, ale napomáha stranám v hľadaní vhodného riešenia. (Holá, 2003, s. 19 – 25)

V minulosti sa obe strany cyperského konfliktu pokúsili aj o negociáciu, ako aj o mediáciu. S vysokou pravdepodobnosťou bude mediácia využívaná aj v budúcnosti. Tak ako je v ďalšej časti textu uvádzané, zložitosť riešenia situácie na ostrove Cyprus v minulosti komplikoval a v súčasnosti komplikuje vplyv mnohých externých aktérov. Celkom určite táto situácia nastane aj v budúcnosti.

2 OSN pri riešení cyperského konfliktu

V začiatkoch existencie Cyperskej republiky bola práve OSN považovaná zo strany cyperskej vlády za organizáciu, ktorá by mohla posilniť jej legitimitu. Pravdepodobne s týmto zámerom konal vtedajší prvý cyperský prezident **Makarios**, keď predkladal cyperskú otázku pred Bezpečnostnú radu a Valné

zhromaždenie OSN. OSN považoval za protektora Cypru a práve v tejto organizácii hľadal vonkajšiu podporu na riešenie vnútorných problémov. Do riešenia situácie na Cypre tým bola OSN bezprostredne zainteresovaná.

OSN sa do riešenia cyperského konfliktu aktívne angažuje už od marca 1964. Do jeho aktívneho riešenia vstúpila práve v súvislosti s jeho eskalovaním. V roku 1964 okrem iného na ostrov vyslala mierové sily UNFICYP², avšak ani ich použitie nedokázalo zastaviť proces neustále sa zhoršujúcich vzťahov medzi obidvomi komunitami. Postoj OSN k predmetnej veci je jasne vyjadrený rezolúciami Bezpečnostnej rady OSN³. Predovšetkým sú to rezolúcie 367/1975, 649/1990, 716/1991, 750/1992 a 1179/1998. Všetky zdôrazňujú politickú rovnosť oboch komunit a vyhlasujú, že riešenie cyperského konfliktu závisí od politického usporiadania štátu. Rezolúcie OSN síce nemajú právne záväzný účinok, avšak majú významný morálny vplyv.

2.1 OSN ako mediátor cyperského konfliktu

Snahy OSN o riešenie cyperského konfliktu je možné badať od jeho začatia. Už vznik Cyperskej republiky v roku 1960 predstavoval riešenie konfliktu medzi gréckymi a tureckými Cyperčanmi. Už v tomto procese zohrávali členovia OSN významnú rolu.

OSN vytvorila v roku 1964 pozíciu vo svojich štruktúrach – „Mediátor OSN pre Cyprus“⁴ - ako jedno z opatrení, ktoré malo prispieť ku riešeniu konfliktu. OSN sa v nasledujúcich rokoch snažila či už cez túto funkciu, alebo priamo cez funkciu generálneho tajomníka OSN sprostredkovať, alebo priamo organizovať dialóg medzi oboma znepriatelenými komunitami na ostrove. V priebehu niekoľkých desaťročí vzniklo množstvo návrhov, plánov a dohôd, ktoré v niektorých prípadoch poslúžili ako východisko pre následné rokovania a v niektorých prípadoch upadli do zabudnutia.

Medzi významné pokusy o riešenie krízového stavu na Cypre je možné zaradiť tzv. „Galo Plazovu správu“ z roku 1965, ktorá poslúžila na začatie bilaterálnych rozhovorov medzi oboma komunitami pod záštitou OSN (čo trvá až dodnes). Zásadne ich však ovplyvnila turecká ozbrojená intervencia na ostrov

² UNFICYP – The United Nations Peacekeeping Force in Cyprus.

³ BR OSN dodnes vydala v súvislosti s cyperským konfliktom 119 rezolúcií. Len v roku 1964 sa k cyperskému konfliktu vzťahovalo 6 z celkovo 14 rezolúcií BR OSN vydaných v tom roku.

⁴ Ekvivalent dnešnej pozície „Špeciálny poradca generálneho tajomníka na Cypre“ (Special Adviser to the Secretary-General on Cyprus).

v roku 1974. OSN rezolútne požadovala odchod tureckých ozbrojených síl a návrat utečencov do ich domovov. Apelovala na obe komunity, aby medzi sebou viedli dialóg na vyriešenie patovej situácie. (Hrnčiar, 2014, s. 506)

Taktiež významnou udalosťou v riešení cyperského konfliktu bol podpis tzv. „Dohody na najvyššej úrovni“ (High-Level Agreement) v roku 1977 a podpis ďalšej tzv. „Dohody na najvyššej úrovni“ (High-Level Agreement) v roku 1979⁵. Ich podstatou bola dohoda o zriadení dvojkomunitnej federálnej republiky na Cypre. Na zmienené dohody sa v ďalších rokoch pomerne často pri rokovaní odvolávali obidve strany. (Hakki, 2007, s. 196)

Väčšina rokovaní pod gesciou OSN v 70-tych, 80-tych a 90-tych rokoch minulého storočia zlyhala na otázkach riešenia vládnej moci, slobody pohybu a vlastníctva majetku. Obidve strany vnímali konflikt v dvoch oblastiach. Jedna sa týkala vnútorných cyperských postojov a druhá súvisela s komunitnými vzťahmi k tzv. „materským krajinám“ (Grécko a Turecko) a ich vplyvom na dianie na ostrove. Keď severná časť Cypru vyhlásila v roku 1983 deklaráciu o vzniku Tureckej republiky severného Cypru (TRNC⁶), OSN tento akt vyhlásila za neplatný a vyzvala všetky štáty neuznať iný cyperský štát ako Cyperskú republiku. Navyše komplikácie prinášalo potenciálne členstvo Cyperskej republiky (grécko-cyperskej časti) v EÚ.

Úloha OSN v riešení cyperskej otázky kulminovala, keď prešla z pozície sprostredkovateľa rozhovorov do pozície aktívneho riešiteľa. Vyvrcholením rokovaní v rokoch 2002 - 2004 bol mierový plán s názvom „The Comprehensive Settlement of the Cyprus Problem“. Do histórie sa dostal pod označením „Annanov plán“ podľa mena vtedajšieho generálneho tajomníka OSN (**Kofi Annan**).

Referendum o Annanovom pláne sa simultánne konalo 24. 04. 2004 v obidvoch častiach ostrova. Väčšina turecko-cyperských voličov s plánom súhlasila (64,91 %), naopak väčšina grécko-cyperských voličov ho odmietla (75,38 %). Výsledok referenda možno pripísať najmä nechote grécko-cyperského vedenia podať svojim občanom správne informácie o tom, čo plán znamená, do akej miery je výhodný a aké kompromisy obsahuje. (Varnava - Faustman, 2009, s. 20)

Odmietnutie plánu spôsobilo pozastavenie pôsobenia OSN ako

⁵ Prvá z nich obsahovala štyri zásadné body a druhá desať. Preto sa niekedy na odlišenie označujú aj ako tzv. „Štvorbodová dohoda“ (Four-Point Agreement) a ako tzv. „Desaťbodová dohoda“ (Ten-Point Agreement).

⁶ Turkish Republic of Northern Cyprus.

sprostredkovateľa v konflikte. Mierové jednotky OSN však na ostrove naďalej zostali. Možno konštatovať, že OSN „stratila chuť“ angažovať sa tam, kde neexistuje vôľa priamo zúčastnených strán, a to nielen kvôli vynaloženému úsiliu, času a peniazom, ktoré cyperský konflikt spôsobil, a ktoré vyšli nazmar. Aj napriek niekoľkým stretnutiam a snahe obnoviť rokovania cyperských lídrov, atmosféra na ostrove zostala po neúspešnom referende na dlhú dobu nepriateľská a situácia vo výsledku nezmenená. (Majchút - Hrnčiar, 2014, s. 137)

Rokovania po neúspešnom referende o Annanovom pláne prinášali striedavo pozitívne i negatívne správy. V globále je možné hodnotiť, že v priebehu niekoľkých nasledujúcich rokov (predovšetkým po roku 2008) bol dosiahnutý istý pokrok. Obidve strany pozitívne pristupovali k budovaniu vzájomnej dôvery a niektoré čiastkové dohody (napr. vytvorenie dvoch nových hraničných priechodov) sa posúvali vpred. Nie však natoľko, aby bol cyperský konflikt definitívne urovnaný.

2.2 Vplyv OSN na riešenie cyperského konfliktu

OSN už od roku 1964 na riešenie situácie na Cypre zásadne vplyva vyhlasovaním rezolúcií. Rezolúcie OSN síce nemajú právne záväzný účinok, avšak vďaka Valnému zhromaždeniu OSN a Bezpečnostnej rade OSN nebol žiaden štát (okrem Turecka) ochotný riskovať uznanie TRNC. Desiatky rezolúcií a vypracované plány na zjednotenie ostrova však nepriniesli požadovaný osov.

OSN sa stala politickým ochrancom Cyperskej republiky a jej vlády ako jediného legitímneho zástupcu suverénneho štátu. Nie je pochybností, že OSN vykonáva aktívne a vplyvné úsilie vyriešiť spor aj napriek tomu, že táto snaha bola doposiaľ neúspešná.

Odmietnutie Annanovho plánu síce narušilo ochotu, ale neznamenalo definitívne prerušenie riešenia cyperského konfliktu. Neochota prijať plán a redukcia iniciatívy OSN vyvolala sklamanie, únavu, či obavy všetkých zainteresovaných strán.

Jej rola už v tomto procese nie je tak intenzívna ako v minulosti. Nevytvára a pravdepodobne ani nebude vytvárať ďalšie plány na vyriešenie vzťahov medzi zainteresovanými komunitami. Naďalej však cítiť z jej strany ochotu vystupovať v pozícii mediátora. Je evidentné, že situácia na ostrove jej nie je ľahostajná. Napriek všetkému je OSN stále považovaná za najneustrannejšiu a najneutrálnejšiu prvok v konflikte. So svojím tímom expertov a resumé plnom návrhov na konečné urovnanie ju môžeme stále považovať za jediného spolahlivého riešiteľa konfliktu.

OSN považuje súčasné status quo za „neudržateľné“. Nalieha, aby sa obnovilo úsilie na realizáciu opatrení a ďalších krokov na budovanie dôvery medzi komunitami. Jedným z nich by malo byť aj otvorenie ďalších hraničných priechodov. Pritom stále vidí, že riešenie situácie na Cypre spočíva predovšetkým na samotných Cyperčanoch.

Zároveň vyzýva Grécko a Turecko aby pomohli grécko-cyperským a turecko-cyperským lídrom dosiahnuť dohodu pod záštitou OSN. Pritom ich žiada aby neprijímali opatrenia, ktoré by viedli k zvyšovaniu napätia na ostrove. V záujme pomoci obidvom zúčastneným stranám OSN opäť predĺžila mandát misii UNFICYP (tentoraz do 31. 07. 2018).⁷ (Christou, 2018)

3 Európska únia pri riešení cyperského konfliktu

Európska únia (EÚ)⁸ sa stala aktérom cyperského konfliktu v 90-tych rokoch minulého storočia. Snažila sa priebeh vyjednávania podporiť a motivovať cyperské komunity k prijatiu kompromisného plánu pod záštitou OSN. Cyperský konflikt však pre EÚ znamenal a znamená jeden problém na dvoch „bojiiskách“. Prvým aspektom boli ašpirácie Cypru na členstvo v EÚ a druhým aspektom boli taktiež ašpirácie Turecka na členstvo v EÚ.

Je zaujímavé, že EÚ je považovaná za jedinú medzinárodnú organizáciu, ktorá má možnosť uplatňovať politiku na princípe „cukor a bič“ (angl. „carrot and stick“). Práve v tomto princípe vidia niektorí odborníci na riešenie kríz možnosť EÚ ovplyvniť politické riešenie cyperského konfliktu. (Múftüler-Baç, 1999)

3.1 Cyperské prístupové procesy do EÚ

Po svojom vzniku v roku 1960 realizovala Cyperská republika väčšinu svojho exportu do Veľkej Británie. Cyprus v snahe znížiť svoju závislosť na jednej krajine, zameral svoju pozornosť na EÚ. Asociačná dohoda s EÚ bola podpísaná v roku 1972, avšak rozdelenie ostrova v roku 1974 komplikovalo jej implementáciu. Táto skutočnosť spôsobila, že colná únia bola podpísaná až v roku 1987. (Miltiadou, 2011, s. 40)

⁷ V roku 1964 boli sily OSN vysielané na ostrov s mandátom na tri mesiace. Pôvodný predpoklad použitia misie UNFICYP sa nenaplnil a bolo potrebné mandát predĺžiť. Od vtedy sa „podľa potreby“ predlžuje v polročných intervaloch až do súčasnosti.

⁸ Názov Európska únia vznikol až v roku 1993. Jej predchodcom bolo ES – Európske spoločenstvo (angl. European Community), alebo EHS – Európske hospodárske spoločenstvo (angl. European economic Community). Napriek tomu je v tomto článku používané označenie EÚ bez ohľadu na historický kontext.

Grécko-cyperská administratíva požiadala o plné členstvo v EÚ v roku 1990. Do tejto doby sa EÚ neangažovala v riešení cyperského konfliktu žiadnym výrazným spôsobom. Aktivity OSN síce verbálne podporovala, ale žiadnu spoločnú iniciatívu nevytvorila. Gréci Cyperčania vnímali Cyprus ako súčasť Európy a prístupenie do EÚ považovali za prirodzenú voľbu pre Cyprus. Považovali sa za súčasť európskej skupiny národov, s ktorými sa už dlhoročne identifikovali cez sociálne, politické, ekonomické či psychologické determinanty. (Rouet - Ušiak, 2017, s. 11)

Predstavitelia turecko-cyperskej komunity proti uvedenej žiadosti namietali s odôvodnením, že grécko-cyperská administratíva nezastupuje turecko-cyperskú komunitu, a teda nie je v pozícii, aby takéto opatrenie mohla v mene oboch cyperských komunit realizovať. Zmluva o garanciách z roku 1960 zakazovala Cypru ako celku, alebo jeho časti účasť v akejkoľvek politickej, alebo ekonomickej únii a s akýmkoľvek štátom. Podľa tejto „stále platnej“ zmluvy nebol vstup Cypru do EÚ možný.

EÚ preto čelila nezávideniahodnej situácii rokovať s gréckymi Cyperčanmi, najsť spôsob ako do rokovaní začleniť tureckých Cyperčanov a súčasne riešiť akékoľvek komplikácie, ktoré by mohli vzniknúť medzi Gréckom a Tureckom.

Vzhľadom na turecké obavy z objektívnosti posudzovania obidvoch častí ostrova bola zriadená v Nikózii delegácia EÚ, ktorej úlohou bolo komunikovať so severnou aj južnou časťou ostrova a vysvetľovať možné výhody členstva v EÚ. Okrem toho EÚ požiadala tureckých Cyperčanov, aby participovali v cyperskom negociačnom tíme.

Neutrálne správanie EÚ bolo vážne naštartené, keď bol v roku 1995 s Cyperskou republikou (grécko-cyperskou administratívou) podpísaný „Protokol o finančnej a technickej spolupráci“ a keď následne v roku 1998 boli spustené s Cyperskou republikou prístupové rokovania. EÚ sa dostala do zložitej situácie. Grécko v roku 1996 „upozornilo“, že v prípade zamietavého stanoviska k prijatiu Cypru, bude vetovať rozšírenie EÚ v roku 2004 o ostatné kandidujúce (stredoeurópske a východoeurópske) krajiny⁹. (Sommer, 2005, s. 52)

Rada EÚ v decembri 2002 na summite v Kodani rozhodla o prijatí Cypru do EÚ. Stalo sa tak napriek tomu, že situácia na ostrove nebola vyriešená. Pravdepodobne prevážili politické i ekonomické záujmy vstupu Cypru do EÚ.

⁹ Spolu s Cyprom kandidovalo ďalších deväť krajín: Česká republika, Estónsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Malta, Poľsko, Slovensko a Slovinsko.

Jeho geografická poloha vo Východnom Stredomorí predznamenávala rozšírenie vplyvu EÚ v tomto regióne s dosahom na Blízky východ. Jeho bezproblémové vzťahy s krajinami Stredného východu vytvárali možnosť prepojenia EÚ s nimi. Cyprus a jeho zahranično-politický obchod bol definitívne zaujímavý pre mnohé medzinárodné firmy, ktoré sa snažili preniesť svoje pôsobiská do tejto krajiny a regiónu.

Proces predvstupových rokovaní prebiehal súbežne s procesom riešenia cyperského konfliktu (na pozadí uplatňovania navrhovaného Annanovho plánu). Je otáznou, či práve v súvislosti s nádejami/predpokladmi jeho úspešnosti sa v niektorých fázach uvažovalo o vstupe celého ostrova do EÚ.

Cyperská republika (bez severnej časti ostrova) vstúpila do EÚ 01. 05. 2004 bez toho, aby sa situácia na ostrove vyriešila. So vstupom Cyperskej republiky do EÚ ochabla ochota gréckych Cyperčanov hľadať konštruktívne riešenia a zmizli aj páky EÚ na motivovanie tamojších politikov. Je to jedno z hlavných ponaučení z predchádzajúcich rozšírení EÚ. Brusel vo svojich pravidlách vytvoril akýsi neželený precedens, keď dal krajine, ktorá má nevyriešené územné spory, fixný dátum pristúpenia.

V tejto súvislosti je nutné pripomenúť, že svojim členstvom v EÚ má Cyperská republika dosah na prijímanie Turecka do tejto organizácie. Nevyriešený konflikt na Cypre sa môže stať vážnou prekážkou prijatia Turecka do EÚ. To by však znamenalo paradox. Ak nevyriešenie cyperského konfliktu nebolo prekážkou vstupu Cyperskej republiky do EÚ, nemalo by to byť prekážkou ani pre Turecko.

3.2 Vplyv EÚ na riešenie cyperského konfliktu

EÚ zohrala v konečných fázach cyperského prístupového procesu skôr negatívnu úlohu. Vstup Cyperskej republiky do EÚ, bez predchádzajúceho urovnania konfliktu, znamenal stratu možnosti EÚ pôsobiť ako mediátor sporu. Z nestranného pozorovateľa a potenciálneho mediátora sa stala priamym účastníkom konfliktu. Súčasne porušením jedného z kodanských kritérií, došlo k bezprecedentnému rozhodnutiu. Paradoxne, často sa používajú kodanské kritériá ako nástroj na odmietanie tureckého členstva v EÚ. Nezávislosť EÚ ako inštitúcie je v súvislosti s cyperským konfliktom spochybnená.

EÚ stratila po vstupe južnej časti ostrova do jej štruktúr svoju motivačnú hodnotu. Pre EÚ je vyriešenie situácie na ostrove dôležité. Je neželateľné, aby dlhodobo platil stav, kedy jeden zo súčasných členských štátov EÚ nevykonáva

moc nad celým svojim územím. Navyše vznikla absurdná situácia, keď jeden z kandidátskych štátov na členstvo v EÚ (Turecko) neuznáva Cyperskú republiku ako zvrchovaného predstaviteľa celého Cypru a všetkých Cyperčanov.

Čo sa týka roly EÚ vo vzťahu k Cypru, zdá sa že politika EÚ v súvislosti s Cyprom viac rozdeľuje, než integruje svoje členské krajiny. Tureckých Cyperčanov si viac znepriatelila, než ich k sebe pritiahla. Svojím konaním a rozhodnutiami v rámci predvstupových opatrení, viac pripravovala podmienky na rozdelenie ostrova, než na jeho zjednotenie.

Záujem tureckých Cyperčanov o integráciu do EÚ je zrejmý. EÚ tým od nich môže očakávať aj prístupnejšie postoje v súvislosti s riešením cyperského konfliktu. V rámci politiky „cukor a bič“ sa môže spoliehať na cukor. Pre tureckých Cyperčanov je v hre záujem o ekonomický profit z potenciálneho členstva v EÚ, avšak pritom nezabúdajú na bezpečnostné (a mnohé ďalšie) hľadiská, ktoré s tým súvisia.

4 Veľká Británia pri riešení cyperského konfliktu

Koloniálna minulosť a vplyv Veľkej Británie na Cypre je evidentná. Napríklad už len v tom, že doprava na ostrove je organizovaná jazdou vľavo. Omnoho dôležitejším vplyvom Veľkej Británie na dianie na ostrove je však existencia dvoch suverénnych základňových území (Sovereign Base Areas) na ostrove.

Veľká Británia sa angažovala v riešení cyperského konfliktu v čase, keď mala na ostrov výrazný vplyv. Bolo to najmä v období protikoloniálneho odboja a v počiatkových fázach konfliktu. Svojím vtedajším postavením koloniálnej moci bola k tomu vyložene nútená.

Snahy gréckych Cyperčanov a Grékov o vytvorenie spoločnej únie na konci 40-tych a začiatkom 50-tych rokov minulého storočia boli v rozpore so záujmami Veľkej Británie v regióne. Protikoloniálny odboj (a boj za vytvorenie únie s Grékom) znamenal pre Veľkú Britániu problém, ktorý nedokázala riešiť. Navyše sa vzťah medzi oboma cyperskými komunitami v polovici 50-tych rokov minulého storočia vyhroutil do ich vzájomného ozbrojeného konfliktu.

4.1 Britské pokusy o riešenie cyperského konfliktu

V minulosti (predovšetkým počas svojej koloniálnej nadvlády, ale aj neskôr) vypracovala Veľká Británia niekoľko návrhov na fungovanie ostrova. K najvýznamnejším patrili: Winsterov návrh, Hardingov návrh, Radcliffeov plán a Macmillanov plán.

Winster, v pozícii guvernéra ostrova, reagoval na politický tlak novovzniknutých politických strán na ostrove a vypracoval návrh na ústavný režim na ostrove. Ten bol na ostrove v roku 1931 po potlačení protibritského povstania suspendovaný a obnovený bol až v novembri 1947. Práve vtedy bol Winsterov návrh predstavený. Keďže bol tento návrh podrobený kritike zo strany cyperských nacionalistických strán, britská administratíva na ostrove ho prepracovala a v roku 1948 bol opätovne predložený. Tentoraz ho však odmietla ľavicová strana. (Vanezis, 2000, s. 72)

Prijatie Winsterovho návrhu ústavy by poskytovalo grécko-cyperským členom parlamentu schopnosť vytvoriť v zhromaždení väčšinu. Tá by nemohla byť vetovaná britskými a turecko-cyperskými predstaviteľmi, na rozdiel od obdobia pred prijatím Kráľovského patentu v roku 1931. Avšak návrh ústavy poskytoval guvernérovi privilégiá na kontrolu obrany, zahraničných vzťahov, financií a menšinových práv. To zapríčinilo, že celé politické spektrum gréckych Cyperčanov zablokovalo ďalší postup a cyperské zhromaždenie bolo rozpustené.

Harding sa ujal postu guvernéra ostrova v zložitom období. V neoficiálnom referende v roku 1950 sa 96 % gréckych Cyperčanov vyslovilo v prospech únie s Gréckom, čo v podstate znamenalo hlasovanie proti britskej nadvláde. Od roku 1955 sa na ostrove zo strany gréckych Cyperčanov rozpútal ozbrojený zápas proti predstaviteľom britskej správy a následne proti turecko-cyperskej menšine.

Hardingov návrh obsahoval ustanovenia o cyperskej samospráve a boli vytvorené podmienky na postupné získanie sebaurčenia. Rozhovory **Harding** vs. **Makarios** v roku 1956 smerovali k tomu, že Briti si ponechajú právo na vojenskú obranu a kontrolu zahraničných vecí Cypru do času, než cyperská samospráva bude schopná prevziať kompetencie a vedenie aj v týchto oblastiach. Napriek pozitívnym vyhladkam, grécko-cyperskí radikáli stupňovali protikoloniálne aktivity. **Hardingove** tvrdé protiopatrenia následne viedli na jednej strane k jeho abdikácii na funkciu a na strane druhej k **Makariovmu** vyhosteniu na Seychely. (Drousiotis, 2009)

Radcliffe (britský právnik, známy z jeho role pri delení britskej Indie) pripravil plán, ktorý inštitucionalizoval podmienky pre budúcu cyperskú samosprávu v súlade s Chartou OSN. Navrhovaný plán vychádzal z podmienky, že na Cypre zostane zachovaná britská suverenita, to znamená, že Veľká Británia by mohla využívať ostrov ako vojenskú základňu a mohla by kontrolovať obranu a vnútornú bezpečnosť štátu.

Radcliffeov plán ponúkal pomerne jednoduchý spôsob ako vymaniť Cyprus spod britského koloniálneho panstva. Grécki Cyperčania sa orientovali na vytvorenie únie s Gréckom a akékoľvek iné riešenia boli z ich strany považované za koloniálny typ vlády. Grécko-cyperská politická garnitúra Radcliffeove návrhy odmietla, pretože im v pláne chýbali konkrétne termíny na získanie nezávislosti. (Vanezis, 2000, s. 15)

Britský premiér **Macmillan** predstavil nový plán na riešenie cyperskej otázky. V uvedenom pláne sa počítalo s účasťou Grécka, Turecka a Cypru pri delení sa o moc. Turecká a grécka vláda by získali právo riadiť zahraničné vzťahy, bezpečnosť a obranu Cypru. Turecko-cyperskí a grécko-cyperskí predstavitelia by získali právo veta na niektoré legislatívne otázky. Počítalo sa s tým, že každá komunita by mala svoj vlastný parlament, čo by de facto znamenalo rozdelenie ostrova avšak jeho kontrolu Veľkou Britániou, Gréckom a Tureckom.

Macmillanov plán (s aplikáciou niektorých myšlienok Radcliffeovho plánu) vytváral možnosti na budúce teritoriálne rozdelenie. Naznačil možnosť segregácie oboch komunít s možnosťou kontroly ostrova zo strany Grécka a Turecka. Tento plán síce nebol prijatý, ale neskôr poslúžil ako základ dohôd z Zürichu a Londýna, na základe ktorých bola v roku 1960 založená Cyperská republika. Predstavoval podklady pre tvorbu Ústavy republiky z roku 1960 a v podstate bol jednou z príčin neúspechu fungovania novovzniknutého štátu po roku 1960.

4.2 Vplyv Veľkej Británie na riešenie cyperského konfliktu

V roku 1960 sa Veľká Británia stala jedným zo signatárov zmluvy o garanciách, čo ju okrem iného do značnej miery zaväzovalo aktívne vstupovať do riešenia cyperského konfliktu. Jej aktivity však do značnej miery prevzala OSN.

Veľká Británia vyjadrovala a v súčasnosti stále vyjadruje podporu rozhovorom a vyjednávaniu medzi oboma cyperskými komunitami v záujme vyriešenia cyperského konfliktu. Okrem iného, v britskej administratíve stále existuje funkcia britský vysoký komisár pre Cyprus (British High Commissioner to Cyprus), ktorý aktívne vstupuje do riešenia cyperského konfliktu.

Doterajšia britská politika (napr. v predvstupových rokovaníach Turecka do EÚ) a stála prítomnosť britských ozbrojených síl na ostrove názorovo rozdeľuje grécko-cyperské obyvateľstvo vo vzťahu k Veľkej Británii. Časť obyvateľstva očakáva, až požaduje, odchod britských ozbrojených síl z ostrova a časť

obyvateľstva sa spolieha na ich prítomnosť ako protitureckú silu a zdroj ochrany voči potenciálnemu nebezpečenstvu zo strany Turecka. (Interpeace, 2017)

Sporadicky sa objavujú prejavy nespokojnosti cyperského obyvateľstva v súvislosti s britskou prítomnosťou na ostrove, alebo v súvislosti s aktivitami jej síl na ostrove. Príkladom boli protesty miestneho obyvateľstva v júli 2001 v súvislosti s britskými zámernami na výstavbu rádiových stožiarov v britských suverénnych základňových územiach, ako súčasť modernizácie britských komunikačných miest po celom svete. Miestne obyvateľstvo sa v súvislosti s prevádzkou takýchto zariadení obávalo zdravotných komplikácií (možné spôsobovanie rakoviny) a negatívneho vplyvu na voľne žijúce živočíchy v oblasti.

Vážne obavy britskej vlády vyvolávali predvolebné sľuby ľavicového kandidáta (**Demetris Christofias**) v prezidentských voľbách Cyperskej republiky v roku 2008. Ten sa vo svojom predvolebnom programe vyjadroval za odsun všetkých zahraničných vojenských síl z ostrova ako súčasť usporiadania cyperského konfliktu. Prítomnosť britských ozbrojených síl na ostrove označoval za „koloniálnu krvavú škvrnu“. (Smith, 2008)

Angažovanosť Veľkej Británie v roku 2013 v sýrskej občianskej vojne vytvárala podnety na rôzne špekulácie vo vzťahu k bezpečnosti cyperského obyvateľstva. Sýrsky vojenský potenciál v podobe balistických rakiet (s potenciálnou možnosťou byť nosičom pre chemické zbrane) vyvolával obavy z odvetného úderu proti britským jednotkám na ostrove Cyprus. V obavách sa špekulovalo s možnosťou ohrozenia cyperského obyvateľstva bývajúceho v blízkosti britských základní. (Nicolaide, 2013)

Veľká Británie má, napriek mnohým prejavom nesúhlasu s ich prítomnosťou na ostrove, záujem o ponechanie si britských suverénnych základňových území na ostrove Cyprus. Britská vláda považuje zmienený región za oblasť geopolitického významu s vysokou prioritou pre dlhodobé záujmy Spojeného kráľovstva v oblasti národnej bezpečnosti. Podľa Ministerstva obrany Veľkej Británie, prítomný vojenský personál, britský civilný personál a zamestnanci z miestnych zdrojov v Britských suverénnych základňových územiach na ostrove Cyprus „významne prispievajú k národnej bezpečnosti Spojeného kráľovstva a budú v tom v budúcnosti pokračovať“. (Hammond, 2012)

5 Turecko a Grécko pri riešení cyperského konfliktu

Turecko a Grécko sú okrem tureckých a gréckych Cyperčanov najviditeľnejšími aktérmi cyperského konfliktu. Niekedy sú označované za tzv. „materské krajiny“. V roku 1960 sa Turecko a Grécko (spolu s Veľkou Britániou) stali signatármi zmluvy o garanciách. To ich do značnej miery zaväzovalo aktívne vstupovať do riešenia cyperského konfliktu. Je zrejmé, že mnohé plány a rozhodnutia boli predstaviteľmi tureckých a gréckych Cyperčanov vopred konzultované s vládami materských krajín. Ich postoj často ovplyvnil prijatie, úpravu, či neprijatie predkladaných návrhov.

Cyprus zaujíma najdôležitejšie miesto v tureckej aj gréckej zahraničnej politike a predstavuje jeden z najzásadnejších zdrojov sporu medzi Tureckom a Gréckom. V mnohých prípadoch sa cyperský konflikt prenesene považuje za konflikt medzi týmito dvomi krajinami. Avšak takéto nazeranie na vec by bolo iba snahou o zjednodušovanie, či bagatelizovanie všetkých vplyvov na uvedený konflikt.

Turecko sa zaujíma o Cyprus z dvoch zásadných dôvodov. Jedným z nich je záujem o ochranu tureckých Cyperčanov a druhým sú „životne dôležité“ bezpečnostné záujmy Turecka. V priebehu desaťročia trvajúceho cyperského konfliktu sa niekoľkokrát zmenila vláda v Turecku, ale v podstate každá z nich považovala Cyprus za „národný prípad Turecka“. (Müftüler-Baç, 1999, s. 565) Dokazujú to mnohé návštevy tureckých vysokých štátnych úradníkov, aj politických predstaviteľov, ktorí zavítali na ostrov a dokazujú to aj mnohé zmluvy a dohody podpísané medzi Tureckom a TRNC.

Turecko v decembri 1995 podpísalo Spoločnú deklaráciu medzi Tureckom a TRNC a v januári 1997 podpísalo Vyhlásenie o solidarite medzi Tureckom a TRNC. Týmito dokumentmi Turecko jednoznačne vyjadruje svoj postoj k TRNC. Deklaráciou vyjadruje podporu tureckých Cyperčanov a svoj záujem o existenciu (prežitie) TRNC. Vyhlásením zdôrazňuje práva tureckých Cyperčanov a ich právnu a politickú rovnosť. Opätovne sa odvoláva na platnosť dohôd z roku 1960. Súčasne prehlasuje, že akýkoľvek útok na tureckých Cyperčanov bude považovať za útok na Turecko. Tým jednoznačne definuje, že ochranu tureckých Cyperčanov a uznanie ich práv považuje za jeden zo zahraničnopolitických cieľov Turecka.

Cyprus je dôležitý pre bezpečnosť Turecka, pretože leží len niekoľko desiatok kilometrov od tureckej pevniny. Turecká vojenská prítomnosť v severnej časti ostrova Cyprus umožňuje Turecku kontrolovať prístupy

ku svojmu južnému pobrežiu a ku svojim prístavom na pobreží Stredozemného mora.

Z pohľadu Turecka, ak by Grécko ovládlo Cyprus, získa tým strategickú výhodu voči Turecku, s možnosťou ohroziť ho z juhu. Grécko a grécki Cyperčania by si v prípade konfliktu tým vytvorili spôsobilosti vojensky pôsobiť voči tureckej pevnine. Turecko s obavami sleduje zdokonaľovanie výzbroje Cyperskej národnej gardy, najmä raketami S-300. Rozmiestnenie týchto rakiet má dosah na turecké spôsobilosti v prípade potreby letecky prepraviť vojakov na ostrov a na ich podporu zo vzduchu.

Grécko sa obdobne ako Turecko zaujíma o Cyprus z dvoch zásadných dôvodov. Jedným z nich je záujem o ochranu gréckych Cyperčanov a druhým sú bezpečnostné záujmy Grécka. Cyperský konflikt sa pre Grécko stal otázkou medzinárodnej prestíže, keď v roku 1954 prijalo *enosis*¹⁰ za hlavný bod svojej zahraničnej politiky. Rôzne grécke vlády považovali cyperský konflikt za dôležitý prvok domácej politickej scény, čím sa uzatvárali do nevýhodných pozícií. Ústupky predmetnej vlády voči Turecku v otázkach cyperského konfliktu by sa mohli interpretovať na domácej politickej scéne ako zrada gréckych národných záujmov. Takže otázka ochoty prijímať kompromisy v súvislosti s cyperským konfliktom sa stala politicky nevýhodnou pre ktorúkoľvek vládu v Aténach.

Dlhodobé pretrvávajúce obdobných nazeraní na cyperský konflikt prinášalo dlhoročné ovplyvňovanie vnútornej politiky Grécka a prehľbovanie vnímania „tureckej hrozby“. Pociťovanie uvádzanej hrozby, v kombinácii s vnútropolitickou situáciou v južnej časti ostrova Cyprus, vyvrcholilo v novembri 1993. Grécko a Cyperská republika podpísali spoločnú obrannú doktrínu, v ktorej sa zaviazali na spoločné plánovanie obrany.

Aj na základe tejto doktríny, v júni 1998 vykonali grécke lietadlá F-16 medzipristátie na grécko-cyperskej vojenskej leteckej základni Paphos. Grécko-cyperský minister obrany (**Omirou**) vyhlásil, že uvedené medzipristátie vyslalo konkrétne politické posolstvo: „Grécko-grécko-cyperská spoločná obranná doktrína bude existovať a bude sa naďalej rozvíjať, kým bude existovať turecký expanzionizmus.“ (Múftüler-Baç, 1999, s. 566)

„Strašenie“ obyvateľstva tureckou hrozbou sa úspešne objavuje na gréckej

¹⁰ Enosis (v preklade z gréčtiny - únia) bola myšlienka, ktorá sa presadzovala v gréckej spoločnosti v 19. storočí. Išlo o celonárodné zjednotenie všetkých Grékov, nech žijú kdekoľvek resp. sa to týkalo Iónskych ostrovov, Egejskej oblasti vrátane Kréty, Trácie, Carihradská a severu Malej Ázie. Do 20. storočia sa preniesla táto myšlienka ako grécko-cyperské hnutie usilujúce sa o pripojenie Cypru ku Grécku.

politickej scéne a stáva sa dôležitým zdrojom popularity niektorých gréckych politikov. Do uvedeného scenára „odrážať tureckú agresiu“ napríklad zapadal aj nákup rakiet S-300. A to napriek tomu, že USA aj EÚ odhovárali Cyperskú republiku od tohto obchodu. (Briganti, 2008)

Záver

Príčiny súčasného cyperského konfliktu je možné hľadať v kontexte stáročného zápasu o moc v európskom i celosvetovom meradle. Napriek tomu, že Cyprus predstavuje iba relatívne malý kúsok zeme, práve tu môžeme vidieť dynamiku zmieňovaného zápasu. Cyprus sa so svojimi obyvateľmi stal nástrojom pri tomto zápase.

Tak ako v minulosti, tak aj v súčasnosti, sú v zápase o moc v súvislosti s Cyprom v hre dve dôležité skutočnosti. Jednou sú nerastné suroviny (v minulosti to bola meď a dnes je to zemný plyn v cyperských pobrežných vodách) a druhou je jeho poloha (tvorí predmostie k ázijskej pevnine). Z týchto dôvodov je o ovládanie ostrova záujem najsilnejších mocností a z toho pramení aj ich vplyv na riešenie cyperského konfliktu.

OSN stále môžeme považovať za najvýznamnejšieho externého aktéra v riešení cyperského konfliktu. Neochota prijať Annanov plán, ktorý predstavoval doteraz najucelenejší a najschodnejší spôsob riešenia situácie na ostrove, značne poznamenal prístup OSN k cyperskej otázke. Možno sklamanie z neúspechu významne ovplyvnilo intenzitu úsilia „pomáhať tam, kde o to nie je až taký záujem“.

Ako už mnohokrát predtým, aj teraz OSN pozorne sleduje situáciu na ostrove a prejavuje ochotu sprostredkovať rokovania politických garnitúr oboch zainteresovaných strán. Napriek všetkému je OSN stále považovaná za jediného nestranného a spoľahlivého riešiteľa konfliktu.

EÚ sa vo svojej politike spolieha na motiváciu záujemcov o členstvo v jej štruktúrach. Prijatím Cyperskej republiky (južnej časti ostrova) výrazne ovplyvnila potenciálnu možnosť vyriešenia cyperského konfliktu. Jednej strane konfliktu výhodu členstva poskytla a druhej to odoprela. Tým výrazne do riešenia konfliktu zasiahla. Súčasne prezentuje, že je neželateľné, aby členský štát EÚ nevykonával moc nad celým svojím územím. Tým ešte viac deformuje svoju nestrannosť vo vzťahu k zúčastneným stranám konfliktu.

Tureckí Cyperčania prejavujú svoj záujem o integráciu do EÚ, čo je však v súčasnosti nemožné, už len preto, že TRNC nie je uznaným štátom. EÚ môže

do istej miery ovplyvňovať postoje turecko-cyperského obyvateľstva cez ekonomické projekty a tým očakávať prístupnejšie postoje v súvislosti s riešením cyperského konfliktu. Ich potenciálny ekonomický profit z možného členstva v EÚ, alebo z možného využívania finančnej podpory z EÚ je však iba jednou stránkou veci.

Veľká Británia vstupuje v posledných desaťročiach do riešenia cyperského konfliktu iba symbolicky. Dalo by sa povedať, že jej súčasný stav až tak neprekáža. V prvom rade háji svoje záujmy, súvisiace so svojim pôsobením vo Východnom Stredomorí. S tým súvisí aj jej záujem o zachovanie britských suverénnych základňových území na ostrove Cyprus. Vyriešenie cyperského konfliktu, by jej mohlo potenciálne priniesť ďalšie komplikácie v súvislosti s jej záujmami. Je možné, že by sa tým stratilo oficiálne opodstatnenie jej prítomnosti na ostrove.

Je evidentné, že cyperský konflikt predstavuje, okrem bezpečnostných záujmov, dôležitú súčasť vnútornej politiky v Turecku, aj v Grécku. Podnecovanie protitureckých nálad v Grécku a protigréckych nálad v Turecku na jednej strane vplyva na príslušnú politickú scénu a na druhej strane sa prenáša aj na ostrov Cyprus. Tým vplyva na postoje politických garnitúr oboch strán konfliktu a zásadne ovplyvňuje procesy ich rokovaní.

Literatúra:

- AJP-01. 2017. *Allied Joint Doctrine (E)*. NATO Standardization Office (NSO). 2017. 88 s.
- BRIGANTI, G. 2008. *Cyprus, Greece, Turkey and the S-300 missiles: enough is enough*. Dostupné na internete: http://www.defense-aerospace.com/articles-view/feature/5/19159/cyprus%2C-greece%2C-turkey-and-the-s_300-missile-%3A-enough-is-enough.html
- DROUSIOTIS, M. 2009. *Five seconds that decided Cyprus' future*. Dostupné na internete: <http://www.makarios.eu/cgi-bin/hweb?-A=3285&-V=english>.
- HAKKI, M, M. 2007. *The Cyprus Issue: A Documentary History, 1878 – 2006*. Oxford : Oxford Publishing Services. 2007. 688 s. ISBN: 1845113926.
- HAMMOND, P. 2012. *The Strategic Defence and Security Review*. Dostupné na internete: <http://www.parliament.uk/documents/commons-vote-office/9-Defence-Cyprus.pdf>.
- HOLÁ, L. 2003. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003. 192 s. ISBN 80-247-0467-6.

- HRNČIAR, M. 2014. Ozbrojené sily Slovenskej republiky ako spolugarant bezpečnosti na Cypre. In: *Bezpečnostné fórum 2014*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2014. ISBN 978-80-557-0678-8, s. 504 - 511.
- CHRISTOU, J. 2018. *UN Security Council renews Unficyp mandate*. Dostupné na internete: <http://cyprus-mail.com/2018/01/30/un-security-council-renews-unficyp-mandate-2/>.
- INTERPEACE. 2017. *The Security Dialogue Initiative for Cyprus*. Dostupné na internete: <http://www.seedsofpeace.eu/images/projects/ProposalforaNewSecurityArchitecture.pdf>.
- KAZANSKÝ, R. – IVANČÍK, R. 2015. *Teoretické východiská skúmania konfliktov*. Banská Bystrica : Belianum, 2015. 224 s. ISBN 978-80-557-857-7.
- MAJCHÚT, I. – HRNČIAR, M. 2014. *Cyprus - dimenzie konfliktu*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2014. 206 s. ISBN 978-80-8040-497-0.
- MILTADOU, M. 2011. *The Cyprus Question. A Brief Introduction*. Nicosia: Othon Press Ltd, 2011, 78 s. ISBN 978-9963-50-085-7.
- MÚFTÜLER-BAÇ, M. 1999. *The Cyprus debacle: what the future holds*. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/222492410_The_Cyprus_Debacle_What_the_Future_Holds.
- NICOLAIDE, D. 2013. *Cyprus placed in the cross hairs of Syria mess*. Dostupné na internete: <http://cyprus-mail.com/2013/08/29/cyprus-placed-in-the-cross-hairs-of-syria-mess/>.
- ROUET, G. - UŠIAK, J. 2017. Identities, Democracy, Borders. In *Politické vedy*. [online]. Roč. 20, č. 4, 2017. ISSN 1335–2741, s. 8-13. Dostupné na internete: <http://www.politickevedy.fpmv.umb.sk/archiv-vydani/2017/4-2017/gilles-rouet-jaroslav-usiak.html>.
- SMITH, H. 2008. *Cyprus elects its first communist president*. Dostupné na internete: <https://www.theguardian.com/world/2008/feb/25/cyprus.greece>.
- SOMMER, J. 2005. *Security in Cyprus: Threat Perceptions, Possible Compromises and the Role of the EU*. Bonn : International Center for Conversion, 2005. 107 s.
- VANEZIS, P. N. 2000. *Cyprus: Crime without Punishment*. Nicosia : Regal Printing Limited, 2000. 291 s. ISBN: 9963834604.
- VARNAVA, A. - FAUSTMAN, H. 2009. *Reunifying Cyprus: The Annan Plan and Beyond*. London : I.B.Tauris & Co. Ltd., 2009. 281 s. ISBN: 9781848859593.